

Latin Texts jsou už takto zpracovány plné texty Husových kvestií (ed. Jiří Kejř, 2004) a výše zmíněného Quodlibetu.

PAVEL SOUKUP

Kamil BOLDAN – Emma URBÁNKOVÁ,
*Rekonstrukce knihovny Bohuslava
Hasištejského z Lobkovic. Katalog
inkunábulí roudnické lobkovické
knihovny, Národní knihovna ČR,
Praha 2009*

902 s., ISBN 978-80-7050-573-1

Knihovna významného latinského humanisty Bohuslava Hasištejského z Lobkovic (1461–1510), chovaná na rodovém hradě Hasištejně v Krušných Horách, patří bezesporu k nejvýznamnějším osobním knižním souborům sklonku středověku v Čechách. Publikace přináší katalog inkunábulí, paleotypů a rukopisů, jež se z Bohuslavovy sbírky dochovaly jako celek v rámci roudnické lobkovické knihovny (dnes uložena na zámku v Nelahozevsi), a kromě toho předkládá záznamy ke 132 dalším inkunábulím z této knihovny, a tak je zároveň jejich katalogem. Práci na rozsáhlém soupisu začala před mnoha desetiletími dlouholetá vedoucí rukopisného oddělení dnešní Národní knihovny Emma Urbánková (1909–1992), dokončil ji její žák a pokračovatel, kurátor sbírky inkunábulí Kamil Boldan.

Úvodní stať čítá s poznámkami bezmála sto padesát stran, následuje anglické resumé, seznam zkráceně citované literatury, a pak už přichází samotné jádro knihy, totiž Katalog tisků o 919 číslech (s. 167–598) a Katalog rukopisů o XXXVII číslech (s. 599–652). Publikaci uzavírají Rejstříky a konkordance, jmenovitě rejstřík tisků podle míst vydání a tiskařů, konkordance čísel základních bibliografií a katalogu, rejstřík autorů, titulů rukopisných děl a sekundárních autorů děl tištěných, rejstřík výzdoby, provenienční rejstřík a konkordance knihovních signatur. Na konec knihy je zařazeno 68 černobílých obrazových příloh (obsahují také fotografie fyzické rekonstrukce Bohuslavovy knihovny).

Vstupní studie Kamila Boldana není pouhým úvodem, nýbrž soustavnou monografií věnovanou dlouhodobě budované Bohuslavově knihovně, jež využívá na jedné straně poznatky z katalogu, na straně druhé těží také zmínky o knihách a jejich získávání z Bohuslavovy

korrespondence. Touto metodou bylo získáno pozoruhodné množství informací: podařilo se dohledat 757 tisků z Bohuslavovy knihovny, z nichž 575 jsou inkunábule, dále 18 latinských a stejný počet řeckých rukopisů a jeden hebrejský rukopis s Pentateuchem. Řecké rukopisy jsou v katalogu popsány stručněji, protože jejich podrobné popisy byly publikovány v katalogu řeckých rukopisů uložených v československých knihovnách. Většina latinských rukopisů je zde popsána vůbec poprvé, jsou mezi nimi nejen soudobé kodexy, ale i některé starobylé kusy, jako např. evangeliář z 10. století. Celkový rozsah dochované části knihovny je 35 běžných metrů. V době Bohuslavovy smrti měla jeho knihovna asi 650 svazků.

Bohuslav Hasištejský začal sbírat knihy za svého studijního pobytu v Itálii, který započal v polovině sedmdesátých let 15. století na univerzitě v Boloni. Zde se také probudil jeho zájem o humanistická studia a psaní latinské poezie. Bohuslavova profesní orientace a kulturní zájmy předurčily druh literatury, o níž se zajímal. Jak v kratším období svého působení ve dvorských úřadech, tak v delším období, kdy žil v ústraní na hradě Hasištejně, si nechal žádané knihy posílat od svých přátel i z komerčních obchodních domů. Podnikl také cestu do Středomoří, z níž si podle všeho přivezl množství řeckých rukopisů. Dokladem jeho zájmu o látku obsaženou v knihách jsou vlastnoruční marginální poznámky, jež se vyskytují zejména ve svazcích, které získal v mládí. Boldanovi se podařilo identifikovat více než 150 knih, které Bohuslav získal nejspíše již v době svých italských studií. Jsou mezi nimi i emielie raného italského knihtisku včetně řady prvních vydání římských i řeckých klasiků. Již tehdy nechal vázat knihy do praktických položených vazeb; v této praxi pokračoval v Čechách, kde využíval služeb dvou knihvazačských dílen, jež sídlily nedaleko jeho hradu Hasištejna.

Bohuslav se velmi intenzivně zajímal o tituly z oborů, jež mu byly blízké. Jeho knihy, většinou inkunábule a v menší míře i paleotypy, pocházely na rozdíl od jiných českých sbírek ve velké většině z italských tiskáren a jen v menším počtu z tiskáren na území dnešního Německa. Pokud poptávané dílo nevyšlo tiskem, spokojil se Bohuslav s rukopisem. Jeho knihovna je, jak Boldan konstatuje, knihovnou bibliofila a intelektuála. Plně se vyrovná knihovnám předních soudobých německých humanistů.

Popisy tisků a rukopisů v katalogu jsou velice důkladné, vedle pečlivého a obsáhlého fyzického popisu v normativní podobě přinášejí

SOCIÁLNÍ A HOSPODÁŘSKÉ DĚJINY

bibliografické údaje o tisku (příp. popis textu v rukopisu) a též odkazují na všechna dosud publikovaná relevantní bibliografická kompendia. Popisy prozrazují velkou zběhlost autorů nejen v jim „domácí“ inkunabulistiky, ale také v kodikologii. Interpretace zjištěných údajů v monografické studii pak prozrazuje hluboké znalosti o knižní kultuře jagellonského věku.

Zdánlivě suchý katalog ve svém čtivě napsaném úvodu přibližuje vnitřní svět možná literárně nejnadanější osobnosti jagellonského období. Kromě nesporných odborných kvalit knihy, jež v mnohých otázkách může sloužit jako metodický návod dalším badatelům, je možné ocenit také její pěknou grafickou úpravu s použitím barevné reprodukce Mařákova obrazu Hasištejna na přebalu.

JINDŘICH MAREK

Jiří KEJŘ, *Die mittelalterlichen Städte in den böhmischen Ländern. Gründung – Verfassung – Entwicklung*, Böhlau, Köln – Weimar – Wien 2010 (= Städteforschung A/78)

450 s., ISBN 978-3-412-20448-8

V roce 1998 vyšla kniha Jiřího Kejře o vzniku městského zřízení v českých zemích v češtině, současné vydání v prestižní řadě Städteforschung, vydávané Institutem pro srovnávací dějiny měst münsterské university, představuje překlad nijak nezměněného textu do němčiny; oproti české verzi byly připojeny pouze konkordance místních jmen (česko-německá a německo-česká) a vynechán věcný rejstřík. Autor výklad koncipoval od problematiky pramenů a jejich terminologie k obecnějším otázkám typu trhů, městského práva a správy, úlohy žebrových řádů při urbanizaci či měšťanstva jako nově vznikající společenské vrstvy.

Recenze českého vydání ocenily precizní právněhistorický výklad a jejich pochvalná slova nelze než opakovat. Kejřova kniha je postavena na systematickém zhodnocení diplomatického materiálu 13. století a hluboké znalosti domácí a zahraniční odborné literatury k problematice nejstarších právních dějin středověkých měst. Její výsledky a přínosy zůstávají i po čtrnácti letech od prvního vydání nepominutelné a bez přehánění lze konstatovat, že jde o základní práci určující směr bádání a právní interpretaci počátků středověkých měst v našich zemích.

Stejně jako chválu však nelze zamlčet ani výhrady, které zazněly rovněž již při prvním vydání. Autor úvodem oprávněně upozorňuje na nezbytnost mezioborové spolupráce při výzkumu počátků měst, na význam archeologie, avšak v přístupu k tématu ani v bibliografii se tyto postuláty neprojeví. V posledních dvou desetiletích přitom archeologie středověkých měst zaznamenala nebyvalý rozmach a kniha Jana Klápště představila velmi plastický pohled na vznik středověkého města v širokém kontextu proměn 13. století. Opomíjením výsledků mediévalní archeologie a novějších regionálních prací zůstaly v anotované knize nepřijemné chyby, jako např. při výkladu brněnského burgu a nejstarších dějin města. Je to škoda, neboť Kejřova kniha zůstane na dlouhou dobu základním informačním zdrojem pro zahraniční badatele.